

Persoonlijke postzegel Pieter Pauw

Op 23 maart 2014 brengt de Leidsche Vereniging van Postzegelverzamelaars (LVvP) een nieuwe persoonlijke postzegel uit over Pieter Pauw (afb. 1). Op deze postzegel zien we afgebeeld staan:

1. Pieter Pauw
2. een detail van het Theatrum Anatomicum
3. de Hortus Botanicus en de Aesculus pavia
4. de Leidse sleutels

In dit artikel ga ik op deze vier aspecten die we op de postzegel tegen komen nader in, waarbij ik me af en toe een 'uitstapje' veroorloof.

1. Pieter Pauw

Pieter Pauw, geboren op 2 augustus 1564 in Amsterdam, was een Nederlandse botanicus, anatoom en hoogleraar. Hij werd ook wel Petrus Pavius genoemd. Pauw studeerde van 2 november 1581 tot 1584 geneeskunde aan de Universiteit Leiden (afb. 2), toen nog aangeduid als de Hoogeschool Leiden. Na zijn studie vertrok hij naar het buitenland, waar hij colleges volgde om kadavers te ontleden. Toen hij dat onder de knie had, ging Pauw naar Rostock, waar hij aan de Universiteit (afb. 3) in 1587 zijn doctoraat in de geneeskunde behaalde. Pauw ging op 23 april 1593 inkerkelijke ondertrouw met Maria van Hout. Op 9 mei traden zij in het huwelijk.

afb. 2

afb. 1

Ze kregen zeven kinderen, van wie er twee vroegtijdig kwamen te overlijden. Pieter Pauw overleed op 1 augustus 1617 in Leiden.

Jan van Hout

Toen ik las dat Pauw getrouwd was met Maria van Hout, vroeg ik me af of dit misschien een dochter kon zijn geweest van de bekende Leidse stadssecretaris Jan van Hout (1542-1609) (afb. 4). Gezien de jaartallen zou dit aardig passen. Na ongeveer twee uur zoeken op internet vond ik een stuk in het Regionaal Archief Leiden (RAL) van de NH Kerkvoogdij over grafrechten, met de volgende tekst:

'De graven bij mij voor 2/3 parten gecoft van mr. Jacob Deel, als getrouwt hebbende Elysabeth Paau, dochter van dr. P. Paau, in zijn leven Professor medicine tot Leyden voor 1/3 ende van den kinderen van Mr. Maerten van Toil, voor 1/3, gewon-

'... dr. Pieter Paau, die getrouwt hadde een dochter van den secretarys Jan van Hout...'

nen bij Geertruyt Paau, welcke Elysabeth Paau ende Geertruyt Paau t'samen dochters zijn van den voorscreven dr. Pieter Paau, die getrouwt hadde een dochter van den secretarys Jan van Hout.'

Voor mij is dit toch wel het bewijs, dat mijn vermoeden klopt, dat Pieter Pauw getrouwd is geweest met de dochter van Jan van Hout.

2. Theatrum anatomicum

Een anatomisch theater was een plek waar anatomische lessen gegeven werden aan vroegmoderne universiteiten. Meestal was dit een kamer, vaak in de vorm van een rond theater, met in het midden een tafel waarop ontleding van menselijke of dierlijke kadavers plaatsvond. Eromheen bevonden zich tribunes waar de studenten of andere toeschouwers stonden te kijken hoe een docent anatomische les gaf aan de hand van ontleding. Het ontleden gebeurde echter alleen in de winter, omdat het in de zomer te warm was.

Op een Poolse briefkaart vond ik een afbeelding van het Theatrum Anatomicum in Krakau (afb. 5).

In 1596 of 1597 liet Pauw (inmiddels professor ontledkunde) het eerste anatomische theater van Nederland, genaamd Theatrum Anatomicum, bouwen in Leiden. Pauw was de eerste die publiekelijk lijken ontleed voor zijn lessen. Deze ontledingen trokken veel

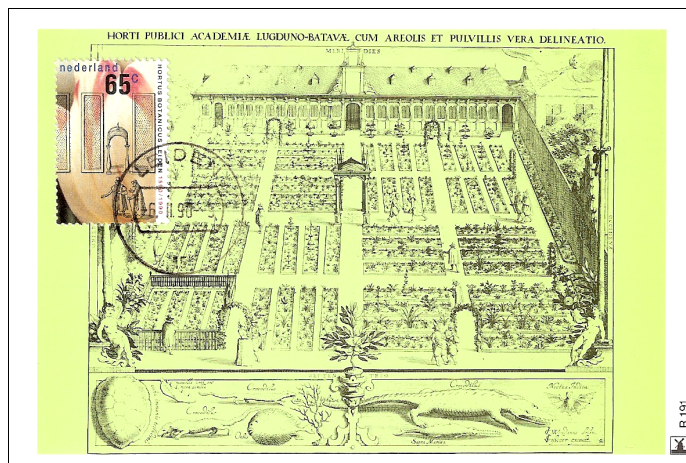
afb. 3

afb. 4

afb. 5

afb. 7

aandacht en werden niet alleen door studenten bezocht. Niet-studenten moesten een toegangsprijs van vijftien stuivers betalen. Pauw gebruikte de lichamen van geëxecuteerde criminelen voor deze colleges. Een reconstructie van het Leidse anatomisch theater is te zien in Museum Boerhaave in Leiden.

Dr. Tulp

In mijn postzegelverzameling vond ik ook een postzegel met een schilderij van Rembrandt, genaamd "de Anatomische les". (afb. 6). Op dit (beroemde) schilderij zien we Dr. Nicolaes Tulp, omringd door studenten in een anatomisch theater, in dit geval in de Waag te Amsterdam. Deze anatomieles vond plaats op 16 januari 1632. Het lichaam dat ontleed wordt op het schilderij is dat van de 41-jarige Aris Kindt (Adriaan Adriaansz.) uit Leiden. Hij was eerder die dag opgehangen voor diefstal van een mantel.

3. Hortus botanicus en Aesculus pavia

De Hortus botanicus Leiden (afb. 7) is de oudste, nog bestaande botanische

tuin van Nederland en is in 1590 opgericht aan het Rapenburg in Leiden. De tuin is vanaf het begin toegankelijk geweest voor het publiek, iets dat vooral in de zestiende en zeventiende eeuw een uitzondering was.

Na de stichting van de Universiteit Leiden in 1575 bleek het wenselijk om een 'Hortus Medicus', een tuin waarin studenten geneeskunde geneeskrachtige planten konden bestuderen, aan te leggen. Op 15 maart 1587 deden enkele bewindvoerders van de universiteit aan het gemeentebestuur het verzoek om de onbebouwde grond achter de universiteit ter beschikking te stellen voor de aanleg van de tuin voor het onderwijs in de geneeskunde. Het antwoord van het gemeentebestuur liet lang op zich wachten, maar op 9 februari 1590 werd uiteindelijk de grond van circa 1250 m² aan de universiteit overgedragen. Deze datum wordt algemeen gezien als de stichtingsdatum van de botanische tuin.

Op 9 februari 1589 ging Pieter Pauw in Leiden te werk als buitengewoon

hoogleraar en droeg hij vanaf 10 oktober 1598 zorg voor het bestuur over en het onderhoud van de Hortus Botanicus Leiden.

Van 1709 tot 1730 was Herman Boerhaave (afb. 8) de directeur van de botanische tuin. Onder zijn leiding werd het aantal plantensoorten uitgebreid tot 5846. Eén daarvan is *Aesculus pavia*, die hij vernoemde naar Pieter Pauw. (Pauw werd ook wel Petrus Pavius genoemd).

De *Aesculus* is het geslacht van de paardenkastanje. In Nederland is vooral de witte paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*) (afb. 9) te vinden, en in mindere mate de rode paardenkastanje (*Aesculus carnea*). De rode paardenkastanje is ontstaan uit de kruising van de witbloeiende *Aesculus hippocastanum* met de roodbloeiende ***Aesculus pavia***.

4. Leidse Sleutels

Het stadswapen van Leiden toont de Nederlandse leeuw met zwaard en schild, met twee gekruiste sleutels

afb. 6

afb. 8

afb. 9

afb. 10

afb. 11

waarvan de baarden naar buiten zijn gekeerd, en de spreuk 'Haec libertatis ergo' (afb. 10). Dit betekent: 'omwille van de vrijheid'. Dit past bij de identiteit van Leiden, omdat Leiden altijd open stond voor vluchtelingen. De sleutels op het wapen verwijzen naar Sint Pieter, de schutspatroon van de stad en naamgever van de voornaamste kerk, de Pieterskerk (afb. 11).

Petrus zou van Jezus de sleutels van de hemel hebben ontvangen en was daarmee in de opvatting van de Rooms-katholieke Kerk de grondlegger van het pausdom. Dat wil zeggen dat hij, na de hemelvaart van Jezus, diens plaatsvervanger was op aarde, evenals de daarop volgende pausen. Vandaar dat vergelijkbare sleutels als die van Leiden voorkomen in

het wapenschild van het Vaticaan (afb. 12 en 13).

Willem Hogendoorn
erelid LVvP

Bronvermelding:

- Wikipedia
- Regionaal Archief Leiden

afb. 12

afb. 13

Onze website

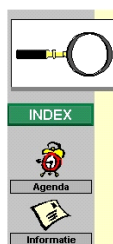
Op 22 januari zijn alle bekende leden gemaïld dat de perscampagne voor de persoonlijke postzegel van Pieter Pauw in februari is gestart.

Heeft u dat gemist omdat uw adres niet bekend is? Mail de webmaster!

webmaster@lvpv.nl

Wat kunt u vinden op onze website?

- de **data van de bijeenkomsten** en de **agenda** voor de komende maand;
- een **filatelistische reeks over Leiden** (begonnen door W.F. Briel en voortgezet door W. Hogendoorn);
- foto's en plaatsaanduiding van **ons onderkomen** bij 'de Lepelaar';

Zoekt u een hobby?

... word dan lid van de Leidsche Vereniging van Postzegelverzamelaars.

- natuurlijk informatie over het lidmaatschap van onze vereniging;
- maar ook de '**Sleutelpost**' vanaf 2007, **volledig in kleur**;
- alle sinds 2007 uitgegeven en/of **nog verkrijgbare** eigen postzegels en foto's en films daarover;
- en tenslotte uw digitale '**Sleuteltje**' naast dat in dit blad.

Wilt u meer onderwerpen op onze website kunnen vinden?

Op onze site vindt u links naar de mailbox van de voorzitter, secretaris, penningmeester en van uw web-master: Frans Hemelop. Stuur een van hen uw bericht.

Kijk op: <http://www.lvpv.nl>

